

Краснолобова І. М.

*Харківський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України*

ПРИТУЛКИ ДЛЯ ЖІНОК У СИСТЕМІ НАДАННЯ ДОПОМОГИ ПОСТРАЖДАЛИМ ВІД ГЕНДЕРНО ОБУМОВЛЕНОГО НАСИЛЬСТВА

За останні роки в Україні було зроблено низку важливих кроків щодо розвитку процесу підтримки жертв гендерно-зумовленого насильства та домашнього насильства. Проблема насильства це проблема тотальна: вона існує не тільки в Україні, а і в цілому світі. Різні держави різними методами створюють та удосконалюють с кожним роком систему надання допомоги постраждалим від насильства. 7 грудня 2017 року Верховна Рада України прийняла Закон «Про запобігання та протидію домашньому насильству», який має за мету поліпшення надання допомоги постраждалим від насильства.

Жертвами насильства найчастіше стають саме жінки і діти, хоча загалом від цієї проблеми страждають люди різної статі, віку, соціального статусу.

Тему протидії насильству досліджували вітчизняні науковці і практики, серед яких: О. Бандурка, В. Бондаровська, Т. Бугаєць, О. Ковальова, Л. Козуб, О. Кочемировська, Г. Лактіонова, К. Левченко, В. Сичова, Г. Христова та інші.

Притулки для жінок, які постраждали від насильства є однією з найважливіших ланок у системі надання допомоги постраждалим від насильства. Навіть високий рівень виявлення постраждалих при відсутності «осередків безпеки» не зможе захистити потерпілих і надати їм необхідну допомогу.

У проекті Типового положення про притулок для осіб, які постраждали від домашнього насильства «притулок для осіб, які постраждали від домашнього насильства» – є спеціалізованим закладом соціального захисту для надання комплексної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства, щодо яких існує загроза їх життю чи здоров'ю.

Пекінська платформа не просто підтримала таку послугу, як притулки, а й вказала, що вони мають отримувати добре фінансування та

бути доступні. Хоча притулки в основному діють у сфері домашнього насильства, вони також мають право приймати будь-яку жінку, яка зазнала насильства. Також притулки можуть спеціалізуватися на роботі з певними формами насильства, пропонуючи захист від примусових шлюбів, злочинів, що вчиняються в ім'я честі, ушкодження жіночих статевих органів.

Якщо розглянути європейські стандарти надання допомоги постраждалим від насильства, то притулки – це єдина послуга підтримки, щодо якої є рекомендований стандарт забезпечення, встановлений на рівні одного місця або одного родинного місця на 7500–10000 душ населення. Родинне місце, згідно цим же стандартам, визначається згідно формули: одна доросла людина + середня кількість дітей в сім'ях у вибраному регіоні. Така формула підкреслює, що половина (більша половина) осіб, які стають клієнтами притулків є діти. Деякі країни не лише досягнули цих стандартів, а навіть і перевищили їх.

Багато чинних стандартів для притулків вказують на те, що вони мають бути незалежні від держави, а також бути неприбутковими організаціями. Один із поширених стандартів – це керування притулками жіночими громадськими організаціями. І цей стандарт є виправданим як з боку потреб користувачок послуг, так і з позицій історичного досвіду. Але у цей же час, функціонування притулків в Україні в форматі проектної діяльності громадських організацій не забезпечує сталості у наданні послуг.

Фактичне фінансування та сталість роботи притулків є проблемним питанням. Притулки та інша підтримка зазвичай створюються та фінансуються до цих пір міжнародними організаціями, наприклад Фондом Народонаселення ООН та Шведським агентством з питань міжнародної співпраці та розвитку (SIDA). До 7 грудня 2017 року законодавство, на підставі якого надаються послуги жертвам/потерпілим від насильства щодо жінок та домашнього насильства, виконувалось лише на національному та регіональному рівнях, але не на місцевому рівні. Для створення місцевих служб підтримки для допомоги людям, які постраждали від насильства, є необхідні правові підстави. Однак фактична реалізація цих вимог все ще залежить від політичної волі місцевих чиновників. Посилання на джерела фінансування в законодавстві залишається єдиним фінансовим обмеженням, що не суперечить законодавству.

Наприклад, у Сполучених Штатах Америки діяльність притулків (різних за напрямками діяльності) здійснюється громадськими організаціями або благодійними організаціями при фінансуванні з дотацій державного бюджету, місцевого бюджету та донорських внесків. При цьому, частка державного бюджету становить близько 30% від загального бюджету, частка місцевого бюджету складає 30–40%. Окрім цього функціонування притулків у США передбачає тісну взаємодію з приватними підприємцями, що забезпечує останнім податкові пільги.

В Україні працює близько 20 закладів соціально-психологічної допомоги (далі – Центри), що також приймають і постраждалих від насильства. Але такі Центри, як ми бачимо з їх кількості, є навіть не в кожному обласному Центрі. І розраховані такі Центри на різні категорії населення, які опинились в складних життєвих обставинах, а не лише направлені на допомогу постраждалим від гендерного насильства. Такі Центри фінансують за рахунок місцевих бюджетів. Слід зазначити також, що також існують притулки, які фінансуються за рахунок лише громадських організацій. В окремих випадках, можна відслідкувати взаємодію громадського сектору та державних організацій при реалізації заходів з протидії та попередження насильства. Наприклад, в м. Харкові у грудні 2016 року було відкрито притулок для жінок, які постраждали від насильства. Цей заклад було створено в рамках взаємодії Харківської міської ради, Фонду Народонаселення ООН в Україні, благодійної організації «Молодіжний благодійний фонд «Ініціатива». Результатом тісної співпраці органів влади та громадських організації стало створення на базі вже існуючого притулку комунального закладу та подальше фінансування Харківського притулку за рахунок коштів з місцевого бюджету. Це є позитивною практикою взаємодії громадського сектору та міської влади.

Якщо узагальнити роботу Центрів, то можна відзначити такі основні аспекти:

- Строк перебування у притулках близько 90 діб.
- З клієнтами Центрів працюють соціальні працівники, психологи, за потреби, юристи. Тобто послугу консультування, найчастіше клієнти отримують у притулку.
- Перебування у притулках не надає права на реєстрацію місця проживання.

Отже, притулок – це один з найважливіших елементів у системі надання допомоги постраждалим від насильства. Саме притулки гарантують постраждалим особам безпеку та допомагають у подальшій адаптації постраждалих. Розширення системи притулків в Україні та їх відповідність до європейських стандартів є запорукою сталого розвитку та захисту потерпілих від насильства.

Література

1. Конвенція Ради Європи про попередження та боротьбу з насильством щодо жінок та домашнім насильством та пояснювальна доповідь [Електронний ресурс]. – Стамбул (Туреччина), 2011. – Режим доступу: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680093d9e>.
2. Методичні рекомендації щодо взаємодії суб'єктів при здійсненні заходів з попередження насильства за ознакою статі, надання допомоги постраждалим від різних видів насильства / автори-упоряд. О. Мохнач, В. Сичов, О. Мазурок, К. Шеремет, С. Велігодський, І. Романова, В. Сичова, В. Скібіцький, І. Краснолобова /Харківська міська рада; за підтримки Представництва Фонду народонаселення ООН (ФН ООН) в Україні. – Х., 2017. – 42 с.
3. Формування стандарту: дослідження і пропозиції щодо мінімальних стандартів надання послуг підтримки жінкам, постраждалим від насильства, / автори Еліз Ееллі, Лорна Дюбуа/ відділ гендерної рівності та протидії торгівлі людьми генеральний директорат з прав людини та правових питань рада Європи f – 67075 Страсбург cedex, 2008. – 42 с.